

Bilaga 1 Miljökrav vid upphandling av fordon och transporttjänster

	Dokumenttyp	Dokumentägare	Beslutsinstans	Giltig till
	Bilaga	Norsjö kommun/Inköp	Ledningsgrupp	2026-11-30
	Upprättad av	Fastställd/upprättad	Reviderad av	Senast reviderad
	Inköp	2025-12-02		
	Dokumentet gäller för: Upphandling av fordon och maskintjänster			Diarienummer
				KS-25/01222

Bakgrund

EU:s direktiv *Clean Vehicles Directive* (CVD) antogs 2019 och skulle vara infört i medlemsstaterna senast den 2 augusti 2021. Syftet med direktivet är att öka andelen miljö- och utsläppsfria fordon i offentlig upphandling och därigenom driva på omställningen till fossilfria transporter.

CVD innebär att krav på en viss andel miljöfordon behöver ställas i vissa offentliga upphandlingar av fordon och transporter. De transporttjänster som omfattas av lagkraven är busstrafik (stadsbussar), avfallshämtning, skolskjuts, sjukresor, färdtjänst samt post-, paket- och budtransport. Lagkraven är uppdelade på fordonstyp och referensperioder. Lagen innebär att en viss andel av det totala antal lätta fordon, tunga lastbilar respektive tunga bussar i ovan nämnda upphandlingar ska vara ”rena fordon”.

Kraven gäller inte vid varje enskild upphandling, utan vid samtliga upphandlade avtal som tilldelats av en upphandlande myndighet eller enhet under två så kallade referensperioder.

Referensperiod 1:

- 2 aug 2021 – 31 dec 2025

Referensperiod 2:

- 1 jan 2026 – 31 dec 2030

CVD direktivet i svensk lagstiftning

I svensk lagstiftning har direktivet införts genom ändringar i:

Lag (2011:846) om miljökrav vid upphandling av fordon och vissa transporttjänster. Lagen har kompletterats med tydliga kvotkrav för rena och utsläppsfria fordon samt definitioner av alternativa drivmedel. Förordningarna (2022:315) och (2023:225) har dessutom infört en skyldighet att rapportera uppgifter om upphandlade fordon till Transportstyrelsen. Rapporteringen sker via en e-tjänst och omfattar bland annat registreringsnummer och drivmedel.

Kraven gäller vid alla upphandlingar enligt LOU och LUF, även vid direktupphandlingar under tröskelvärden, förutsatt att upphandlingen avser fordon eller transporttjänster som omfattas av lagstiftningen.

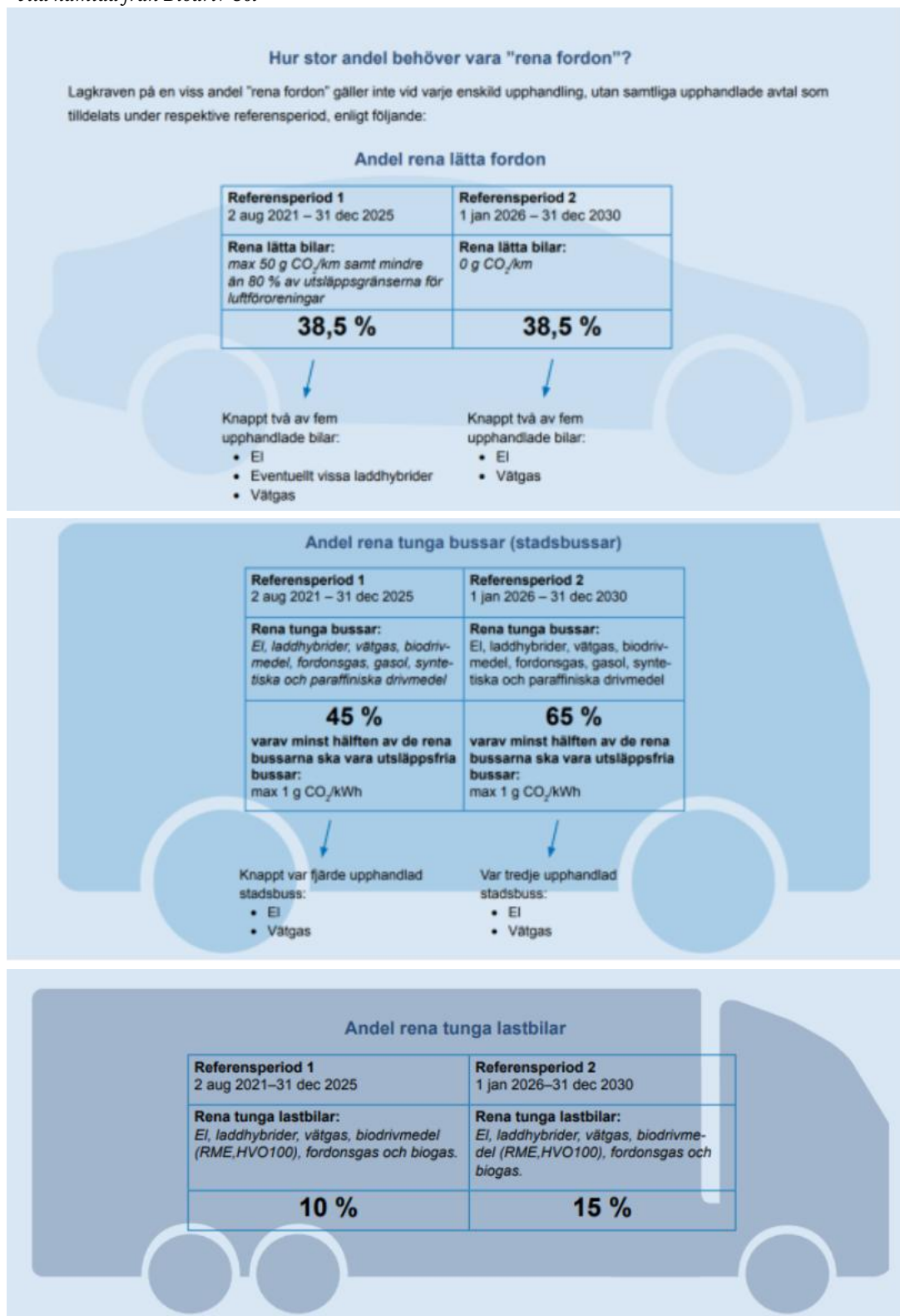
Undantag för specialfordon

I denna lag definieras specialfordon som bilar som är konstruerade och tillverkade eller anpassade för användning av Försvarmakten, det civila försvaret, räddningstjänsten eller ordningsmakten, bilar som används uteslutande inom inhägnade järnvägs-, industri- eller tävlingsområden eller andra liknande inhägnade områden, och ambulanser, likbilar, mobilkranar och bilar som är rullstolsanpassade eller bepansrade.

Kvotvärden i CVD-direktivet

EU:s definition av "rena fordon" är olika för lätta bilar, tunga lastbilar och bussar. I bild 1 illustreras hur olika fordonsklasser omfattas av CVD.

**bild hämtad från Biodriv Öst*

Specifika krav för Norsjö Kommun

Vid upphandling av fordon och transporttjänster ska grundläggande fordonskrav alltid ställas som en absolut lägstanivå. Dessa krav ska främst säkerställa god energieffektivitet och låga hälsofarliga utsläpp. Utöver detta bör krav på maximalt koldioxidutsläpp och förnybara drivmedel ställas där marknaden har tillräcklig kapacitet och mognad. I situationer där marknaden är omogen eller upphandlingsförutsättningarna är begränsade kan det vara rimligt att enbart ställa krav på Euroklass, utan att inkludera koldioxidkrav.

Fordonskrav lätta fordon

Fordonskrav vid upphandling- lätta fordon

- Kommunens egna tjänstefordon

Lätta fordon som Norsjö kommun köper in eller leasar, både nya och begagnade, ska vara minst 50 % elfordon. Detta är en del av kommunens mål att minska klimatpåverkan.

- Upphandlade tjänster

När leverantörer utför transporttjänster åt kommunen, exempelvis skolskjuts ska kraven följa lagstiftningen. Det innebär att minst 38,5 % av de lätta fordon som används under avtalstiden ska vara rena fordon, det vill säga eldrivna eller utsläppsfria enligt definitionen i lagen.

Motivering 50% elfordon

Ur ett kris- och beredskapssynpunkt behöver det vara en variation av drivmedel för att säkerställa att prioriterade och samhällskritiska arbetsuppdrag kan utföras trots störningar i energiförsörjningen.

Ansvar lätta fordon

Enligt kommunens inköspolicy ansvarar chef med beställar- och budgetansvar för att initiera upphandlingar. Chefen ska följa kommunens fastställda rutiner för investeringar och säkerställa att alla inköp sker i dialog med inköpsfunktionen. Detta är nödvändigt för att upprätthålla korrekt registerhållning och för att säkerställa att denna bilaga efterlevs.

Ledningsgruppen ansvarar för att Norsjö kommuns totala fordonsflotta uppfyller gällande lagkrav och ökade krav enligt denna bilaga samt fördelning av fordonstyper mellan verksamheter.

Fordonskrav tunga fordon

Fordonskrav vid upphandling- tunga fordon

Lastbilar ska uppfylla Euroklass 6 eller senaste Euroklass som har varit gällande i tre år. Lastbilar som köps in under ett pågående avtal ska uppfylla senaste Euroklass. Gäller både vid upphandling och kommunens egna tjänstefordon.

Arbetsmaskiner ska uppfylla steg IV eller senare steg/alternativt näst högsta steg.

Arbetsmaskiner som köps in under uppdragets tid ska uppfylla steg V eller senare. Gäller både vid upphandling och kommunens egna tjänstefordon.

För både lastbilar och arbetsmaskiner accepteras inte konvertering.

Drivmedelskrav

Valet av drivmedel styrs i hög grad av tillgången på infrastruktur och hur marknaden ser ut. Därför behöver kravbilderna vara realistiska och anpassade efter marknadens mognad, med en successiv höjning av ambitionerna i takt med att tillgängligheten förbättras.

Snöröjning

- Snöröjning = inget krav på HVO100

Motivering: Arbete sker över hela kommunen och det är en bristfällig tillgänglighet. Mindre underentreprenörer är vanligt förekommande.

Fjärrtransporter t/r Norsjö

- Transporter = 100% HVO100

Motivering: Säker tillgänglighet, från en fast punkt till en annan.

Centrala transporter och entreprenader inom kommungräns

- Centrala transporter + entreprenader = 50-100% HVO100

Motivering: Relativt säker tillgänglighet och stor CO2 vinning, framför allt vid nybyggnationer. Lägre andel kan behöva tillämpas för drift i ytterområden då tillgång saknas.

Drivmedelskrav för egna maskiner

Där förutsättningar och infrastruktur är tillgängliga ska samtliga fordon använda förnybart drivmedel.

MK1-diesel vs HVO100

Egenskap	MK1-diesel	HVO100
Standard	EN 590	EN 15940
Energiinnehåll	ca 35,8 MJ/l	ca 34,4 MJ/l (≈4 % lägre)
Densitet	0,83–0,84 kg/l	0,78–0,80 kg/l
CO ₂ -utsläpp (Well-to-Wheel)	100 % (referens)	-80 till -90 % (beroende på råvara)
NO _x -utsläpp	Normal nivå	Liknande eller något lägre
Partikelutsläpp	Högre	Lägre (renare förbränning)
Lagring	Bra, men känslig för bakterier	Mycket stabil, lång hållbarhet
Kostnad/liter	Lägre (beroende på marknad)	Högre (≈ +4–6 kr/l jämfört med MK1)
Kompatibilitet	Standard för dieselmotorer	Kräver tillverkarintyg
Klimatnytta	Ingen	Mycket stor (upp till 90% reduktion)

Tillgång HVO100

Idag finns tillgång till stationstankning av HVO100 i Norsjö samhälle samt på Norsjö industriområde.

Avsteg drivmedelskrav

Norsjö kommun kan göra avsteg från drivmedelskravet på HVO100, för alla eller delar av ingångna avtal samt för Norsjö kommuns egna fordon, om skillnaden på priset för HVO100 och diesel överstiger 10kr/liter, sådant avsteg kan inte göras om undantaget skulle innebära en risk att Norsjö kommun totalt sett inte uppfyller gällande lagkrav. Inköpsfunktionen rådfrågas inför alla beslut om avsteg.

Alternativa drivmedel till HVO100

Där olika branscher i sin omställning till fossilfria transporter indikerar att övergå eller använda andra fordonstyper med fossilfria drivmedel som el, vätgas, fordonsgas och biogas ska Norsjö kommun i sina upphandlingar inkludera dessa som alternativ till HVO100.

Förordning (2023:225) Rapport till

Transportstyrelsen

När en upphandlande myndighet eller enhet har tilldelat ett avtal, ingått ett ramavtal eller gjort ett avrop från ett ramavtal i enlighet med lagen (2011:846) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet, ska myndigheten eller enheten lämna uppgifter om upphandlingen eller avropet till Transportstyrelsen. Myndigheterna och enheterna ska senast den 1 februari 2026 lämna uppgifter för tiden från och med den 2 augusti 2021 till och med den 31 december 2025. Uppgifterna, som består av registreringsnummer på samtliga fordon som omfattas av 4 paragrafen i Förordning (2023:225) ska därefter lämnas senast den 1 februari vart tredje år och omfatta de tre senaste kalenderåren.

Ansvar

Inköpsfunktionen ansvarar för registerhållning och inrapportering till Transportstyrelsen.

Revidering

Denna bilaga ska följas upp årligen i samband med den obligatoriska inrapporteringen till Transportstyrelsen. Uppföljningen ska säkerställa att kvotkraven enligt CVD uppfylls och att registerhållningen är korrekt.

Bilagan kan revideras vid behov, exempelvis vid förändringar i lagstiftning, marknadsförutsättningar eller kommunens miljömål. Målsättningen är att riktlinjen ska integreras i det styrande dokumentet för fossilfria transporter, vilket ska omarbetas i samband med antagandet av nya mandatmål för perioden 2027–2030.

Praktisk tillämpning vid upphandling

Fordon för upphandling av snöröjning

Kriterietext fordon

Lastbilar ska uppfylla Euroklass 6 eller senaste Euroklass som har varit gällande i tre år.

Lastbilar som köps in under ett pågående avtal ska uppfylla senaste Euroklass.

Konvertering accepteras inte.

Arbetsmaskiner ska uppfylla steg IV eller senare steg/alternativt näst högsta steg.

Arbetsmaskiner som köps in under uppdragets tid ska uppfylla steg V eller senare.

Konvertering accepteras inte.

Prisjustering

Diesel	Index	Viktning
Anläggningsmaskinindex	M80ME01(inkl. diesel)	70%
Förarkostnad	K80ME0500	30%

Andra index kan komma att tillämpas.

Fordon för upphandling av transporter

Kriterietext

Lastbilar ska uppfylla Euroklass 6 eller senaste Euroklass som har varit gällande i tre år.

Lastbilar som köps in under ett pågående avtal ska uppfylla senaste Euroklass.

Konvertering accepteras inte.

Fordon ska vara registrerade för:

- HVO100 som uppfyller standard SS-EN 15940

Krav på fossilfritt bränsle

100% av drivmedlet för de fordon som används för uppdraget ska bestå av

HVO100 som uppfyller standard SS-EN 15940.

Leverantören ska kunna styrka uppfyllnad genom:

- Bränsleinköpsdokumentation
- Fordons-/maskinregister med bränsletyp
- Eventuella märkningar (XTL) eller tillverkarintyg

Prisjustering

HVO100	Index	Viktning
Anläggningsmaskinindex	M80ME02 (exkl diesel)	50%
Förarkostnad	K80ME0500	30%
Drivmedel	K16SÅ0910	20%

HVO100	Index	Viktning
Avfallsindex	A12:1ED (exkl drivmedel)	80%
Drivmedel	K16SÅ0910	20%

Andra index kan komma att tillämpas.

Inför justering ska entreprenör visa på statistik för fordonsanvändning och bränsledokumentation för att fastställa kravställd uppfyllnad alternativt kunna ta ut en rapport från det GPS system som används som bestyrker 100% användning av HVO100.

Fordon för upphandling av centrala transporter och entreprenader

Kriterietext fordon

Lastbilar ska uppfylla Euroklass 6 eller senaste Euroklass som har varit gällande i tre år.

Lastbilar som köps in under ett pågående avtal ska uppfylla senaste Euroklass.

Konvertering accepteras inte.

Arbetsmaskiner ska uppfylla steg IV eller senare steg/alternativt näst högsta steg.

Arbetsmaskiner som köps in under uppdragets tid ska uppfylla steg V eller senare.

Konvertering accepteras inte.

Fordon ska vara registrerade för:

- HVO100 som uppfyller standard SS-EN 15940

Krav på fossilfritt bränsle

50% - 100% av drivmedlet för de fordon som används för uppdraget ska bestå av HVO100 som uppfyller standard SS-EN 15940.

Leverantören ska kunna styrka uppfyllnad genom:

- Bränsleinköpsdokumentation
- Fordons-/maskinregister med bränsletyp
- Eventuella märkningar (XTL) eller tillverkarintyg

Prisjustering

Diesel	Index	Viktning
Anläggningsmaskinindex	M80ME01(inkl. diesel)	70%
Förarkostnad	K80ME0500	30%

HVO100	Index	Viktning
Anläggningsmaskinindex	M80ME02 (exkl diesel)	35-50%
Förarkostnad	K80ME0500	30%
Drivmedel	K16SÅ0910	20-35%

Andra index kan komma att tillämpas.

Priset per fordon och maskin i anbudsspecifikationen/prislistan kommer delas 50%-100% vid prisjustering och justeras enligt avtalad procentuell fördelning mellan diesel och HVO100. Inför justering ska entreprenör visa på statistik för fordonsanvändning och bränsledokumentation för att fastställa kravställd fördelning alternativt kunna ta ut en rapport från det GPS system som används som bestyrker avtalad fördelning av användning av HVO100.